

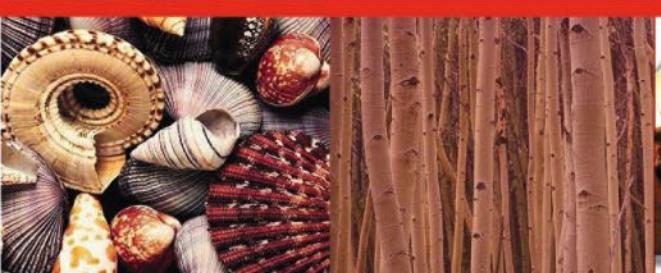
د پوهنې وزارت

A R T

تو لگ اووم

۱۳۹۹

ملي سرود

د اعزت د هر افغان دی	دا وطن افغانستان دی
هر بچی یې قهرمان دی	کور د سولې کور د توري
د بلوڅو د ازبکو	دا وطن د ټولو کور دی
د ترکمنو د تاجکو	د پښتون او هزاره وو
پامیریان، نورستانیان	ورسره عرب، گوجردی
هم ايماق، هم پشه يان	براھوي دی، قزلباش دی
لکه لمر پرشنه آسمان	دا هېواد به تل حليېري
لکه زړه وي جاويدان	په سينه کې د آسيا به
وايو الله اکبر وايو الله اکبر	نوم د حق مودی رهبر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

هذنر اووم ټولگۍ

د چاپ کال: ۱۳۹۹ هـ. ش

الف

د کتاب ځانګړتیاوې

مضمون: هنر

مؤلفین: د تعلیمي نصاب د هنر ډیپارتمنټ د درسي کتابونو مؤلفین

اډييټ کوونکي: د پښتو ژبه د اډييټ ډیپارتمنټ غړي

تولگي: اووم

د متن ژبه: پښتو

انکشاف ورکوونکي: د تعلیمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تأليف لوی ریاست

خپروونکي: د پوهنې وزارت د اړیکو او عامه پوهاوي ریاست

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هجري شمسي

برېښنالیک پته: curriculum@moe.gov.af

د درسي کتابونو د چاپ، وېش او پلورلو حق د افغانستان اسلامي جمهوریت د پوهنې وزارت سره محفوظ دي. په بازار کې يې پلورل او پېرودل منع دي. له سرځروونکو سره قانوني چلنډ کېږي.

د پوهنې ۵ وزیر پیغام

اقرأ باسم ربک

دلوي او بسونکي خدای ﷺ شکر په ځای کوو، چې مورته يې ژوند رابنسلۍ، او د لوسټ او لیک له نعمت حڅه يې برخمن کړي يو، او د الله تعالی پر وروستي پیغمبر محمد مصطفى ﷺ چې الهي لومړني پیغام ورته (لوستل) او، درود واپو.

خرنګه چې تولو ته بنکاره د ۱۳۹۷ هجري لمريز کال د پوهنې د کال په نامه ونومول شو، له دې امله به د گران هېواد بنوونيز نظام، د ژورو بدلونونو شاهد وي. بنوونکي، زده کونکي، کتاب، بنوونځي، اداره او د والدینو شوراګانې د هېواد د پوهنې نظام شپرګونې نسټيټ عناصر بل کېږي، چې د هېواد د بنوونې او روزنې په پراختیا او پرمختیا کې مهم رول لري. په داسې مهم وخت کې د افغانستان د پوهنې وزارت د مشرتابه مقام، د هېواد په بنوونيز نظام کې د دودې او پراختیا په لور بنستيزو بدلونونو ته ژمن دي.

له همدي امله د بنوونيز نصاب اصلاح او پراختیا، د پوهنې وزارت له مهمو لوړې ټوبونو خڅه دي. همدارنګه په بنوونځيو، مدرسو او تولو دولتي او خصوصي بنوونيزو تأسیساتو کې، درسي کتابونو محتوا، کيفيت او توزيع ته پاملرنه د پوهنې وزارت د چارو په سر کې ځای لري. مور په دې باور يو، چې د باکيفيته درسي کتابونو له شتون پرته، د بنوونې او روزنې اساسی اهدافو ته رسپدلي نشو.

پورتنيو موخته د رسپدو او د اغښناک بنوونيز نظام د رامنځته کولو لپاره، د راتلونکي نسل د روزونکو په توګه، د هېواد له تولو زړه سواندې بنوونکو، استادانو او مسلکي مدیرانو خڅه په درناوي هيله کوم، چې د هېواد بچيانو ته دې د درسي کتابونو په تدریس، او د محتوا په لېرداولو کې، هیڅ ډول هڅه او هاند ونه سېمووي، او د یوه فعال او په ديني، ملي او انتقادي تفکر سمبال نسل په روزنه کې، زيار او کوبښن وکړي. هره ورڅ د ژمنې په نوي کولو او د مسئوليټ په درک سره، په دې نيت لوسټ پيل کړي، چې دن ورڅې گران زده کونکي به سباد یوه پرمختللي افغانستان معماران، او د ټولني متمن او ګټور او سپدونکي وي. همداراز له خورو زده کونکو خڅه، چې د هېواد ارزښتناکه پانګه ده، غوشته لرم، خوله هر فرصت خڅه ګڼې پورته کړي، او د زده کړي په پروسه کې د خپرکو او فعلو ګډونوالو په توګه، او بنوونکو ته په درناوي سره، له تدریس خڅه بنه او اغښناکه استفاده وکړي.

په پاي کې د بنوونې او روزنې له تولو پوهانو او د بنوونيز نصاب له مسلکي همکارانو خڅه، چې د دې کتاب په لیکلو او چمتو کولو کې يې نه ستري کېدونکې هلې خلې کړي دي، مننه کوم، او د لوي خدای ﷺ له دربار خڅه دوي ته په دې سپیځلې او انسان جوړونکې هڅې کې بريا غواړم. د معاري او پرمختللي بنوونيز نظام او د داسې ودان افغانستان په هيله چې وګړي ېږي خپلواک، پوه او سوکاله وي.

د پوهنې وزیر

دكتور محمد ميرويس بلخي

لر لیک

مخ

سرلیک

۱		کوبنه یا خط	۱	
۳		په خطونو انحورگري	۲	
۵		د افغانستان د هنر تاریخ	۳	
۹		له هنري و سيلو سره آشنايي	۴	
۱۳		شكل، سطح او حجم	۵	
۱۵		په گوتوا پاهه کول	۶	
۱۷		د سيمي کوري جوروں	۷	
۱۹		د دبري د دوري هنر	۸	
۲۱		رنگ	۹	
۲۳		له ميوچه د دک لوبي نقاشي	۱۰	
۲۵		د بین الهرین، ایران او لرغونی مصر هنرونه	۱۱	

۲۷

له رس ختې خخه د حجمونو جورول

۲۹

د خپلې خوبې د فصل نقاشي

۳۱

له رس ختې خخه د گوتود فشار په طریقه د حجمونو جورول

۳۲

د لوغونې هند، لرغونې چین او جاپان هنرونه

۳۵

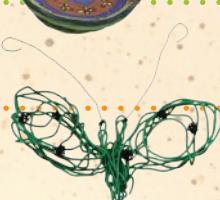
جورښت يا بافت

۳۷

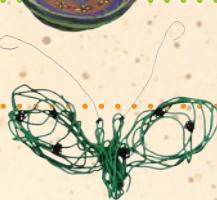
د ختنو حجمونو رنګه کول

۳۹

د لرغونې یونان او لرغونې روم هنرونه

۴۱

د بېلو بېلو سیمېي حجمونو جورول

۴۳

د مسيحيت هېز

۴۵

له طبیعې موادو خخه د لاسې کارونو جورول

۴۷

د افغانې هنرمندانو پېژندل

۱۲

۱۴

۱۵

۱۶

۱۷

۱۸

۱۹

۲۰

۲۱

۲۲

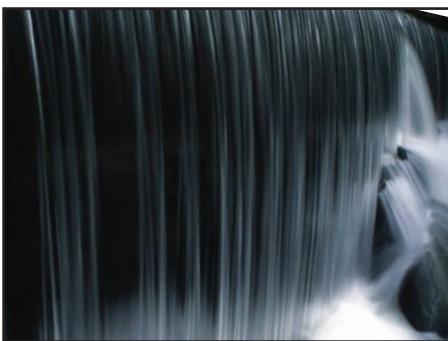
کربنه یا خط

خط خه شي ته وايي؟

په خپل چاپېریال کې کوم خطونه وينئ؟

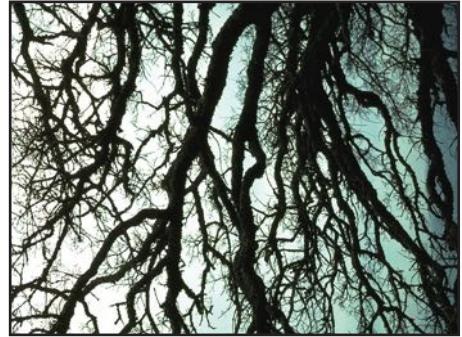
د کاغذ په پانې یوه کربنه و کابرئ. هغې نسبې ته چې د پنسل له نوکې خخه پر سپین کاغذ پاتې کېږي، تکی یا نقطه ویل کېږي. د یوه کاغذ پر مخ د انسان د لاس حرکت خط جوروی چې د تکو یا نقطو مجموعه ده. که د دواړو لاسونو ورغوي سره و نبللوو، د دواړو لاسو تر منځ یو نوی خط ليدل کېږي. که لاسونه سره جلاکرو، هغه له منځه ئې. د حمکې او آسمان تر منځ یو خط ليدل کېږي چې د ((افق)) په نوم یادېږي. دا خط د سمندر په خواکې په بنه توګه د ليدلو وړ دی. هر خومره چې کښته او پورته ولاړ شو، د سمندر خط هم زموږ سره ئې او رائې. له دې امله د افق خط د انساني دید د

۱) انځور (مستقیم خطونه)

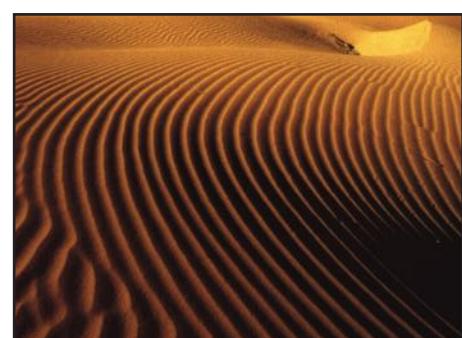
ارتفاع له نظره تغير کوي. د بېلۇ بېلو شيانو او موجوداتو په خنگ کې يو خط ليدل كېرىي چې كولاي شود هغه په واسطه د هر شي شكل وينيو. كولاي شو چې غر، الوتونكىي، منه، كور، موپر، كېنتى، الوتكە او داسې نور په بېلۇ بېلو خطونو وينيو.

(٢) تصویر(مات شوي خطونه

Heghe خطونه چې مورد په خپله شاوخواکې وينو، مختلف دولونه لري. كولاي شو چې هغه په درو بربخو ووشو. ١ - مستقيم خط ٢ - منحنى خط ٣ - منسڪر خط (مات شوي خط)

١ - مستقيم خط ٢ - منحنى خط ٣ - منسڪر خط (مات شوي خط)

(٣) شكل) منحنى خط

تمرين

- ١- په طبيعت او خپل چاپيرىال کې د مستقيمو خطونو، دولونه پيدا كرئ.
- ٢- د منحنى خطونو نمونې په طبيعت او خپل چاپيرىال کې پيدا كرئ.
- ٣- بېل بېل منكسر خطونه په طبيعت او چاپيرىال کې ولتوى.
- ٤- د عمودي، افقى، مайл او مستقيمو خطونو نمونې په كومو خاينونو کې وينى.
- ٥- دول دول خطونه چې مو پيدا كرل، بيا يې سره پرتله كرئ.

په خطونو انځور ګري

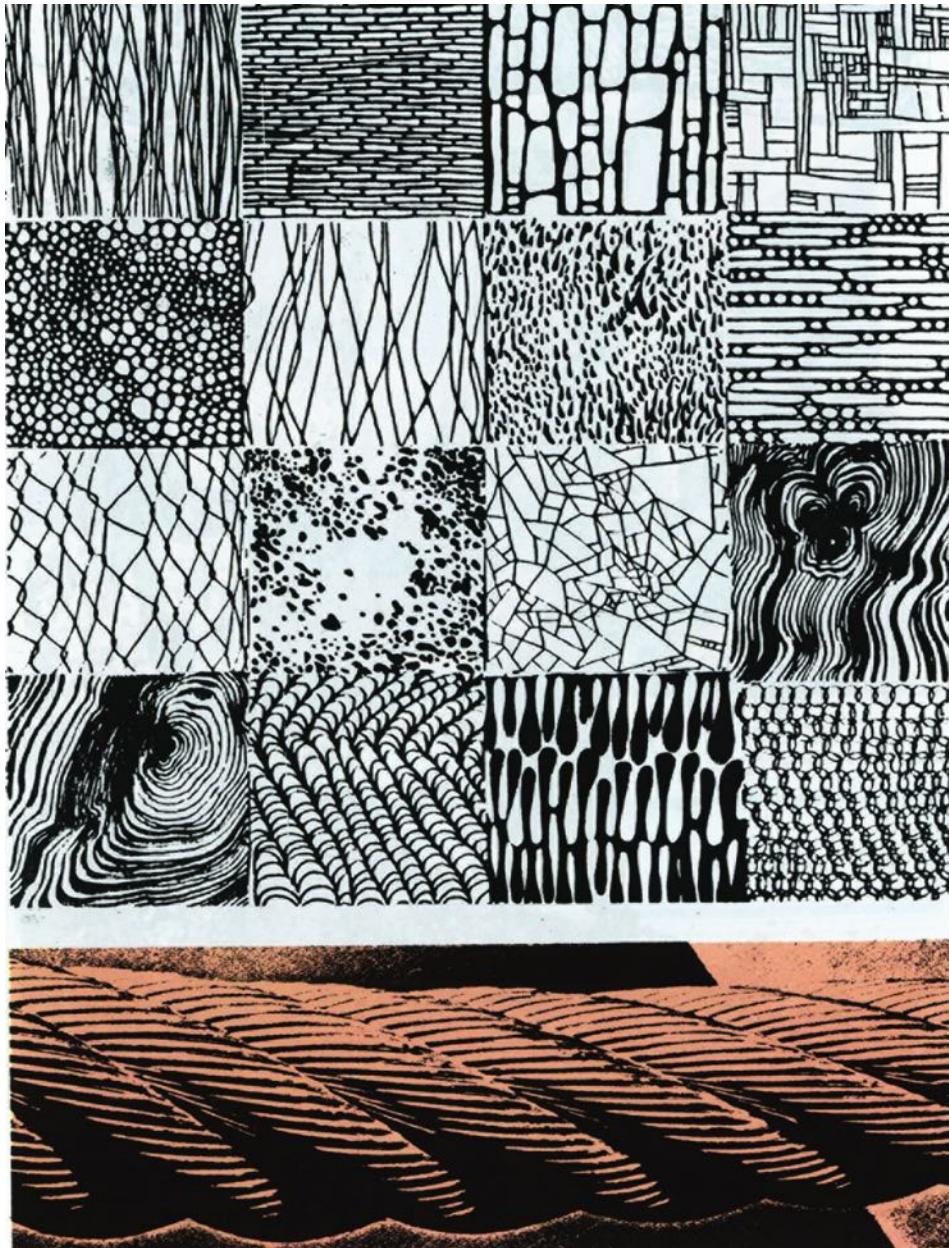
آيا د انځورو لوپاره په لوړي سرکې بايد
څانګړي موضوع په پام کې ولرو؟

د خطونو په مرسته بشکلی شکلونه انځورو لای شو. یو ساده خط انتخاب
کړئ او هغه د نورو خطونو په مرسته داسې بشپړ کړئ چې ستاسي د خوبنې
انځور رسم کړي. د دې کار لپاره د خط شکل او د هغه حالت ته بايد په ډېر
غور او دقت پاملننه وکړئ.

د خطونو په ليدلوا د کوم شکل په فکر کې لوږي؟ د نورو خطونو په زياتولو
سره یوشکل رسامي کړئ، تر خو هغه شی چې تاسې په خپل ذهن کې
مجسم کړي دی، ووینې.

ددې کار لپاره کولی شي، خپل کاغذ بېلوبېلو خواوو ته تاو کړئ. کیدای شي
چې له کومې بلې زاوې خخه یو مناسب شکل پیدا کړئ، وروسته هڅه
وکړئ چې هغه د خپلې خوبنې په شکل بدل کړئ.

بيا د هغې د بشپړولو لپاره د موضوع جزئيات په لوړني خط ور زيات کړئ
او خپله طرحه بشپړه کړئ. بيا هغه په خپله خوبنې رنګه کړئ.

تمرين

- ۱- په بېلۇ بېلۇ منحنى خطونو د خېلى خوبىي شكل رسامي كېرى.
- ۲- د مات شويو خطونو (منكسن) خخە پە گەپه اخىستنە چول چول شكلونه انخور كېئ.
- ۳- د عمودىي، افقىي، مايل او مستقىمو خطو خخە ابتكارى شكلونه جور كېئ.

د افغانستان د هنر تاریخ د افغانستان د لرغونو آثارو په هکله معلومات لري؟

(۱) انځور) د عاج له جنس خخه د
میزبوه وره پښه .

د افغانستان ډېر پخوانی انسانی وسایل د ((ډبرو په لوړۍ)) دوري پوري
اړه لري چې د غزنی د((ناور)) په دښته کې کشف شوي دي. دا وسیلې د
اوسيدان او چقمق له ډبرو خخه جوړې شوي دي چې تاریخ پې له میلاد
نه مخکې سلو زرو کالونو ته رسپږي.

((انځور) په بګرام کې دلاس ته راغلو
اثارو اندازه CM ۸۷۳

تیروننه، د ډبرو هستې او تېرې ډبرې یا په طبیعی شکل او یا د انسان په لاس جورې شوي او په کار ورل شوي دي. د دې وسیلو جورول د ډبرو پخوانيو زمانو انساني مهارت شمېرل کېږي.

د ډبرو د منځنی دورې ټولني په غارونو کې او سیدې. د انسانانو د ژوندانه ارزښتمن آثار چې د سمنګانو د ((اق کېرک)) او ((هزار سوم)) په غارونو کې پیدا شوي دي، په زړه پوري آثار دي چې د ډبرو په منځنی دورې پوري اړه لري. دا په افغانستان کې د لوړنۍ انسانانو د ژوندانه ډېر په زړه پوري آثار دي. په دې غارونو کې د کار په وسیلو سریره د خطونو او نقاشیو نمونې هم لیدل شوي دي. څینې پوهان په دې باور دي چې دا پېچلي او په یوبل پوري ترلي خطونه په افغانستان کې د نقاشی او رسم الخط

(۳) انځور د مرمرو په ډبرو کې
کېنډل شوي.

لوړنۍ نمونې دي چې په دې غارونو کې کشف شوي دي. ددي آثارو تاريخ له ميلاد خخه مخکې د شلو زرو نه تر پنځو سوزرو کالو پوري رسیپري. د بدخشان د کور په دره کې څینې کشف شوي هنري آثار د ډبرو په نوې دورې پوري اړه لري. په دې دوره کې په صیقل شویو ډبرو سریره د مذهب علامې هم لیدل شوي دي. د مرود بنخولو له طریقې خخه یې داسي معلومېري چې د دې حوزې انسانان د عقیدو او معنوی مراسمو درلودونکي وو.

د انسانانو ذهنی پراختیا، د باورونو ایجادول او عقیدې په حقیقت کې د دیرو پخوانیو هنري آثار، لکه: نقاشی، مجسمه جوړونه او بېلا بېل سفالی لوښې د ((مندیگک)) په اثارو کې کتلام شو. مندیگک یوه لرغونې سیمه ده چې د کندهار په شمال لویدیع کې پرته ده. د دې لرغونې سیمې په اثارو کې ختنې مجسمې او سفالی لوښې چې په هندسي منظمو انځورونو بنکلې کړای شوي دي او د معماري هنر کشف شوی ده چې تاریخ یې له میلاد خخه مخکې درې زره کالونو ته رسیري.

د فاریاب ولايت د ((داشلي)) په سیمه کې د مهرونو او وزنونو کشف کېدل د هنر د پراختیا بنه ثبوت دی دا مهرونو په ډېر مهارت سره جوړ شوي دي. کورنيو مهرونو د اميرانو له مهرو سره توپير در لود. د دې کشف شوو آثارو تاریخ له میلاد خخه مخکې زرو کلونو ته رسیري.

د بلخ په ((ای خانم)) کې د بنینبو جوړولو او په هغې کې د نقشونو د انځورولو مهارتونه په افغانستان کې د هنر د پراختیا یو بل پړاو بلل کېږي. سریره پردي په بلخ او ای خانم کې په زیاته اندازه بنینبه یې ګیلاسونه چې شاوخوا یې په بنکلو او رنګه نقشونو او انځورونو بنکلې شوي، کشف شوي دي. په هملې سیمه کې یو ورزشي لویغالی (ستدیوم) چې په خلور ضلعي تیبرو باندې فرش دی، کشف شوي دي. هغه خه چې دای خانم دریع له نورو ساحو خخه جلاکوي دا دی چې د لومړي خل لپاره د یونان او یونان- باختري هنر د مجسمو په جوړولو کې د ودانیو د کار و سیلې، د بنکلا سامان او الې لیدل کېږي چې د هغه تاریخ له میلاد خخه وړاندې لومړي او دویمې پېږي ته رسیري.

((طلا تپه)) د افغانستان یوه بله لرغونې سیمه ده. له طلا تپې خخه

۴ انځور (لاس بند حیوان په انځور، بدخشان)

۵ انځور د جواهراتو صندوق د عاج کندن کاري

په بنکلو بنایسته ډیزاینو جوړ شوي .

له یوویشتو زرو خخه زیات طلايی آثار کشف او تر لاسه شوي دي. دا هنري آثار چېر زیات ارزښت لري. د نو پانې، د هوسي مجسمه، ډول ډول لاس بندونه چې په لا جوردي غمييو بنکلې شوي دي، په دې لرغونو آثارو کې شامل دي.

یوه بله سيمه چې د افغانستان د هنر په تاريخ کې خانګړي ئهای او ډېر ارزښت لري، هغه د باميانو سيمه ده، د باميانو ولايت د افغانستان په مرکز کې پروت دي. د بودا لوبو مجسمو چې په ټوله نړۍ کې ساري نه لري، دې سيمې ته بنکلا ور بختلي وه چې د ((صلصال)) او ((شمامه)) په نوم يادبوري. نوموري آثار دريمې او خلورمې ميلادي پېړيو شهکارونه دي. دالوبې مجسمې د ګندهارا او یونان- بودايي ګډه هنري ترکيب دي. په نړۍ کې د لومړي خل لپاره د باميانو په مغارو کې د انځورو لوپه موخي له روغنې رنګ خخه ګهه اخیستل شوي دي.

په بګرام کې د کشف شویو آثارو هنري ارزښتونه د افغانستان د هنر په تاريخ کې ټاکلې ئهای لري.

د بودا مناسبه او د بنکلې خېږي لرونکې مجسمه په هلهه کې جوړه شوي دي. د دې دورې آثار د ګندهارا د مكتب په نوم ياد شوي دي. د ګندهارا په مكتب کې معنویت له هند او مادیت له یونان خخه اخیستل شوي دي. د دې آثارو تاريخ خلورمې، پنځمي او شپرمې ميلادي پېړيو ته رسپري.

۶) انځور پېړروزکې جوړه شوي
کاسه د اوښکو د خاڅکو طرح

تمرين

آیاستاسو په چاپيریال کې، لرغونې آثار پیدا شوي دي؟ په دې آثارو کې کوم کوم شیان شامل وو؟

له هنري وسيلو سره آشنايي

د نقاشي او لاسي کارونو د فعالیت د سرته رسولو
لپاره کومو شيانو ته ارتيا لري؟ په کومو وسيلو
کولاي شئ نقاشي وکړئ؟
د لاسي کار د جورولو لپاره له کومو شيانو خخه
ګته اخلي؟

خپلې خيالي او ذهنې مفکوري د نقاشي، انځورگرۍ او لاسي کار په شکل سرته ورسوئ او هغه نورو ته وبنیاست. د نقاشي او د لاسي کارونو د جورولو لپاره له بېلوبېلوبېلو وسيلو خخه ګته اخیستل کېږي. که د نظر وړ مادنه وي، نو کیداишې نوري وسيلي په خاى و کاروو. يا هغه ته ورته وسيلي جورې کړو. مثلاً په اوبلن رنګ نقاشي کې معمولاً له برس خخه کار اخیستل کېږي. کولاي شو په ګوته، سفنج او يا هغه برس چې په خپله مو جور کېږي وي، په اوبلنونو رنګونو انځورگرۍ يا نقاشي وکړو. تاسې فکر وکړئ چې د نورو کومو شيانو په واسطه کولاي شو په اوبلنونو رنګونو نقاشي وکړو؟ هغه وسيلي چې د هنري کارونو لپاره کارول کېږي، په درو برخو ويسل کېږي:

۱- هغه وسيلي چې اثر يا نښه په پاتې کېږي، لکه: پنسل، رنګه پنسل، سکاره، سیاني، اوبلن رنګونه، غور رنګونه او.. رنګه جوهر، اوبلن او غور رنګونه معمولاً د برس په مرسته

۱ انځور رنګه پنسلونه

د نقاشي او رنګه کولو لپاره کاروي.

۲ انځور اوبلن رنګ، برس او د اوبلون

۲- هغه وسیلې چې نښه پرې اینسودل کېږي، لکه: کاغذ، مقوایا پند کاغذ، رخت یا تپکر، خټه، کودی، طبیعی مواد (د ونو پانې، د الوتونکو بېنکې، لرگې، ډبره، ...) مصنوعی مواد (تار، سیم ...) چې د نقاشی او دلاسي کارونو د جورولو په وخت کې کارول کېږي.

۳- کومکې وسیلې، لکه: د طراحۍ یا انځورګړی تخته، خط کش، پنسل تراش، پنسل پاک، د اویو لوښی، د ترس کاغذ (لبو خه شفاف کاغذ)، بیاتې، سرینېن، شکاستیب، ورنس... چې د رسامې، نقاشې، رنګه کولو او لاسې کارونو په برخه کې پې کاروی. دا وسیلې کار آسانوي، خو نشتولی ېې د فعالیت د سرته رسولو مانع کیدای نشي. د هغه وسیلولو خخه استفاده چې زموږ په واک کې دي، لکه: (طبیعی مواد) او د هغه موادو په ئځای چې موبه ورته لاس رسی نه لرو له محیطي طبیعی موادو خخه په ابتکاري ډول ګټه اخيستل زموږ سره د کار په سرته رسولو کې ډبره مرسته کوي. يا په بل عبارت د ابتکاري وسایلولو جورول له هغه وسیلولو خخه چې په واک کې مو نشته، خورا زیبات ارزښت لري. که سرینېن مو نه درلود له سرینناکې مادې خخه استفاده کولی شو؟ نښه پرېښدونکې وسیلې د نقاشې، رسامې او رنګه کولو لپاره کارول کېږي. څینې وسیلې سیاپی لرونکې وي، لکه: پنسل، سیاپی او سکاره، خو څینې نور یې رنګه وي، لکه: رنګه پنسل، رنګه جوهر، او بلن رنګونه، غور رنګونه او طبیعی پودري رنګونه. له پنسل او سکرو خخه استفاده کول آسان دي. کولای شو د کاغذ په مخ مستقیماً پرې کار و کړو.

(۲) انځور، اې رنګ، مویک قلم او د اویو لوښی

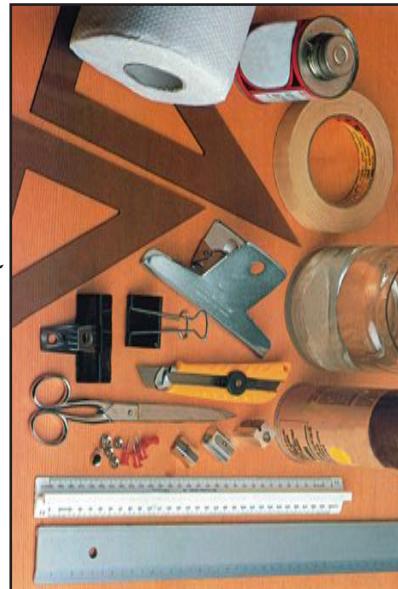
(۴) انځور، کاغذ د رسامې په تخته په سکاشتیپ نښلول شوی دي.

(۳) انځور، د اوبلونزونکونو خانګړې لوښی او د اویو لوښی

اوبلن رنگونه او جوهری رنگونه له او بلو سره باید گله يا مخلوط شي، تر خود هغونه تینگوالي يا غلظت مناسب شي او په آسانтиيا سره د کاغذ پر مخ بنکاره شي. غور او پودري رنگونه له خاصو تيلو سره مخلوطيري تر خود مناسب تینگوالي پيدا کړي چې پر یوې سطح باندي په بنه ډول وکارول شي. ترکيبي مواد د برس يا چاري په واسطه پر سطح باندي استعماليري. که د غور رنگ تینگوالي مناسب وي، نو رنگ په برس پوري نه نښلي او په ډيره آسانтиيا له برس خخه د سطحي په مخ بېليري. له اوبلن او جوهری رنگونو سره چې او به زياتي شي، کم رنگه کېږي. همدارنګه له غورو او پودري رنگونو سره چې تيل زيات گله شي، نري (رقيق) کېږي. د روښانه رنگونو د جورولو لپاره همدا مواد له سپين رنگ سره مخلوطوي. په آبي او روغنې رنگونو باندي د نقاشي لپاره باید د رنگ په ترکيب و پوههيرئ. وروسته د زيات تمرین له امله کولاي شئ چې د رنگ مناسب تینگوالي پيدا کړئ، تر خو وکولاي شئ چې د برس په واسطه هغه د نقاشي او رنگه کولو لپاره وکاروئ.

کوم مواد پېژني چې د نقاشي يا رنگه کولو لپاره مناسب وي؟ ستاسي د ژوندانه په چاپيريال کې طبيعي رنگه مواد پيدا کېږي؟ د هغې نمونې پيدا کړئ او د نقاشي او رنگه کولو لپاره يې وکاروئ. مواد او نښه پېښدونکي وسيلي په زياته اندازه د رسامي، نقاشي او د لاسي کارونو لپاره کارول کېږي. نښه منونکې وسيلي، لکه: کاغذ، مقوا، یوه ټوته لرګي، ډبله ټوته، د کارتنه مقوا، سفالۍ (ختین) کورني لوښي او پوزي چې د رسامي او نقاشي لپاره کارول کېږي. په دي شيانو انځورونه او نقاشي کيدلائي شي که وغوارو چې په اوبلنو رنگونو نقاشي وکړو، نو کاغذ مو بايدلې خې ډبل او پېړ وي. که چېرته کاغذ نازک وي، نو د کار په وخت کې خيري کېږي. که په کورنيو لوښو، پوزي او یا لرګي باندي کارکوو، باید له تینگ یا غليظ آبي رنگ خخه کار واخلو. د لاسي کارونو د جورولو لپاره، جوره شوي خته، بېل بېل طبيعي مواد، لکه: (د ونې پانې، ډېرې د الوتونکو بنکې، ...) او هغه

۵ انځور د رنگ کارولو
مخالفې وسيلي:

مصنوعي مواد چې په لاس کې يې لرئ، لکه: (سیم، تار، باطله قطى، کاغذ او باطله مقوا، . . .) د استفادې وړ دي. تاسې کولای شئ چې له هغې خخه په خپله خوبنې لاسي کار جوړ کړئ. د کار د پيل لپاره خټه سمه کښیکابرئ او په سوکونوې ووهی، بیا پرې کار وکړئ، خو باید و پوهېږي چې خټه او خپل ختین لاسي کار باید په پلاستکي کڅوړه کې تاوکړئ، تر خو هوا يې ونه وهی او ژر وچ نشي (ختین کارونه باید ورو ورو وچ شي تر خو ونه چوي. له سیم خخه د لاسي کارونو د جوړولو په وخت کې باید غور وکړئ چې د سیم تېږي خوکې مو لاسونه ژوبل نه کړي. د هنري کارونو د سرته رسولو لپاره نورو وسایلو ته هم اړتیا لرو، لکه: د ترس کاغذ يا سکاشتیپ چې د لاسي کار د بېلوبېلوبرخو د یوځای کولو لپاره په کارېږي. یا ترس کاغذ چې د مختلفو ډیزاینو د کاپې کولو لپاره کارول کېږي. له بیاتي او د خیرې کولو له چاپې خخه د کاغذ او مقوا د زیاتي برخو د پرې کولو لپاره استفاده کېږي، خود دې وسیلو تېږي خوکې ته مو پام وي چې پرې خود نه شئ. د اویو د لوښی اندازه باید مناسبه او درنده وي چې د اویلنو رنګونو د استعمال لپاره په کارېږي، ئکھه چې په آسانی سره نه چې کېږي. د نقاشي او لاسي کارونو له تیاریدو وروسته د رنګونو د ثابت پاتې کيدلو لپاره له ورنس خخه ګته واخلي. ورنس د رسامي د برس او یا د لوې توټې سفنج په واسطه د سطحې په مخ و موبنۍ. کله چې وچ شي نو سرینبوالی يې له منځه څي.

تمرین

۱- د نقاشي د سطحې لپاره له کومو وسیلو خخه استفاده کوي. د هغې په هکله په خپلو کې خبرې وکړئ.

۲- د خان لپاره یو برس قلم جوړ کړئ. د برس قلم د جوړیدو لپاره د کارغه، کوتري او چرګ بنکو ته او یا د آس او یا هغه ته د ورنه حیوان د لکي ویښتano او یو ظریف او بشکلی لرگي ته اړتیا لرئ. خارو یو د لکي د ویښتano یوه اندازه په تار و ترې. وروسته بیا دغه ویښتان د لرگي سره وترې چې د یوه ظریف برس په بنې جوړ شي.

۳- د اویلنو رنګونو بېل بېل رنګونه د برس قلم په واسطه را واخلي او د یوه جبل کاغذ پر مخ يې کښېږدي، تر هغه پورې تمرین وکړئ تر خو رنګونه د کاغذ پر مخ د نقاشي لپاره مناسب تینګرالی پیدا کړي.

شكل، سطح او حجم

په خپله شاوخوا کې چې کوم شکلونه وينئ هغه سره مقاييسه کړي.
زمور په شاوخوا کې تول شکلونه په دوو ډولونو ويشل کېږي.

سطح او حجم

زمور په شاوخوا کې څینې شکلونه یوازې طول او عرض لري چې هغې ته ((سطح)) وايي لکه د ونې د پانې ظاهري بنه او څینې نورې طول، عرض او بنکاره ضخامت لري چې هغې ته (حجم) وايي.

سطح په دوو ډولونو ويشل کېږي:

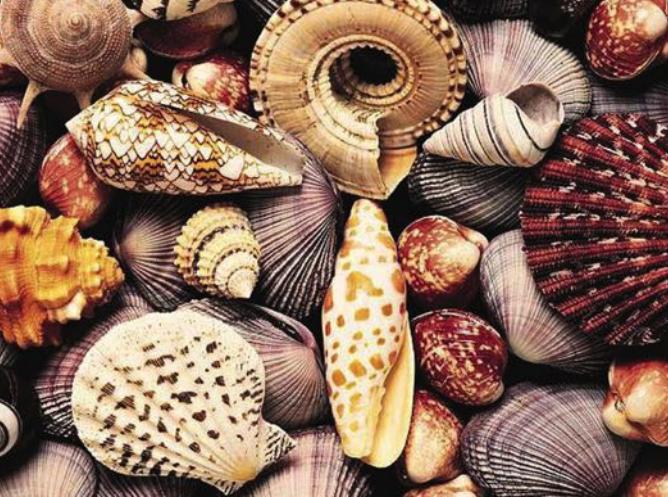
هندسي سطحي (لومري تصوير ته وګوري) او غير هندسي سطحي. (دويم تصوير ته وګوري) په خپل شاوخوا کې کومې سطحي وينئ؟ کومې هندسي او کومې غير هندسي دي؟

(۱) انخور هندسي شكل (حجم)

(۲) انخور غير هندسي شكل (سطح)

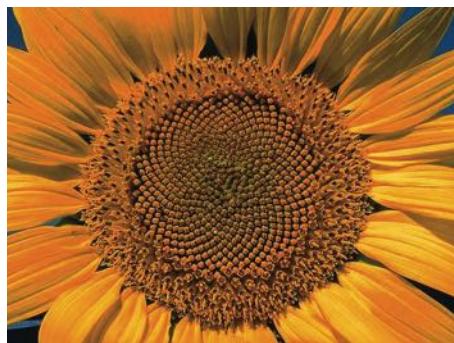

(۳) انځور) بېل بېل ۶ هندسي حجمونه

په طبيعت کې ډېري دايروي سطحي ليدل کېري، لکه: د خوارسمي شپې مياشت او د لمړ پرست ګل منځ. د بشريه لاس جورو شوو شيانيو کې هم د سطحو ډولونه پيدا کېري، لکه: قاب او د تلویزیون مخ. په طبيعت کې غير هندسي سطحي په بېلو بېلو بنو پيدا کېري. د بېلکې په ډول د ونو د پانو

مخالفو ډولونو ته او د پتنګ وزرو ته پام وکړئ. د حجمونو ډولونه هم په دوو ډلو ويسل کېري. یوې هندسي حجمونه او بل یېغیر هندسي حجمونه.
(۳ تصوير) او خلورم تصوير ته پام وکړئ. په خپله شاو خواکې کوم حجمونه وينه؟ کوم یوې هندسي او کوم یوې غير هندسي دی؟

په طبيعت کې بېل بېل کروي حجمونه وجود لري، لکه: د لمړ سترګه او د شمسی منظومي ستوري د انسان سر، ميوه او الوتونکې.

(۵) انځور) هندسي شكل (سطح)

(۴) انځور) هندسي شكل (حجم)

د انسان په لاس په جورو شوو حجمونو کې هم بېل بېل هندسي حجمونه پيدا کولای شو، لکه: د پنډسکو ډولونه، د قطيو بېل بېل ډولونه، ودانۍ او

.....

تمرين

۱- د هندسي او غير هندسي حجمونو دوي نمونې سره مقاييسه کړئ.

۲- د انسان په لاس جور شوي او د طبیعي حجمونو ترمنځ ورته والي وينه؟

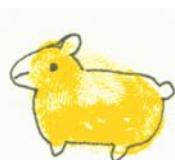

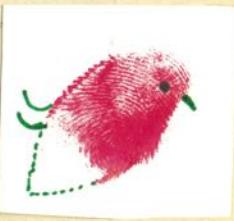
په گوتو ټاپه کول

کولای شئ چې له هر ساده نقش خخه د خپلې خوبنې
شکل جود کړئ؟

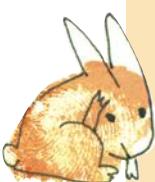
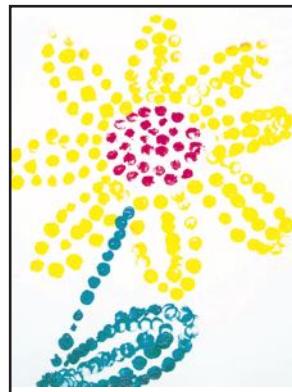

چاپ د ډول ډول رنګه انځورونو د جوړولو لپاره یو چېک میتود دی
چې د مهر او رنګ په واسطه سرته رسپری. په لاسي چاپ کې له
ېبلو بېلو مهرونو خخه دېر ساده او په چېکتیا کولای شو لوپې سطحې
نقاشي، رنګینې او بنکلې کړو. د چاپ مهرونه بېل ډولونه لري او د
خپل چاپېيال له شيانيو خخه د مهر پر څای ګټه واخلي. د چاپ لاري
او طریقی هم ډېرې زیاتې دی. په دې درس کې لاسي چاپ له یو تیار
مهر خخه په ګټه اخستنه چې هغه د گوتو سرونه دی، سرته رسوو. له
ګوټې خخه د چاپ د اخيستلو لپاره خپله ګوته په آبې رنګ یا کوم بل
رنګ کښیکابدې او بیا یې په بېړه په یوه سپین کاغذ ولګوئ دا کار خو
واره په مختلفو رنګونو تکرار کړئ، تر خو ستاسې د کاغذ سطحه له
مهرونو ډکه شي.

وروسته له هغې چې رنگ وچ شي، نو بيا د گوتو نبمان په غور و گوري او د خطونو په زياتولو سره د خپلې خوبنې شکل تري جور کړئ.

تمرين

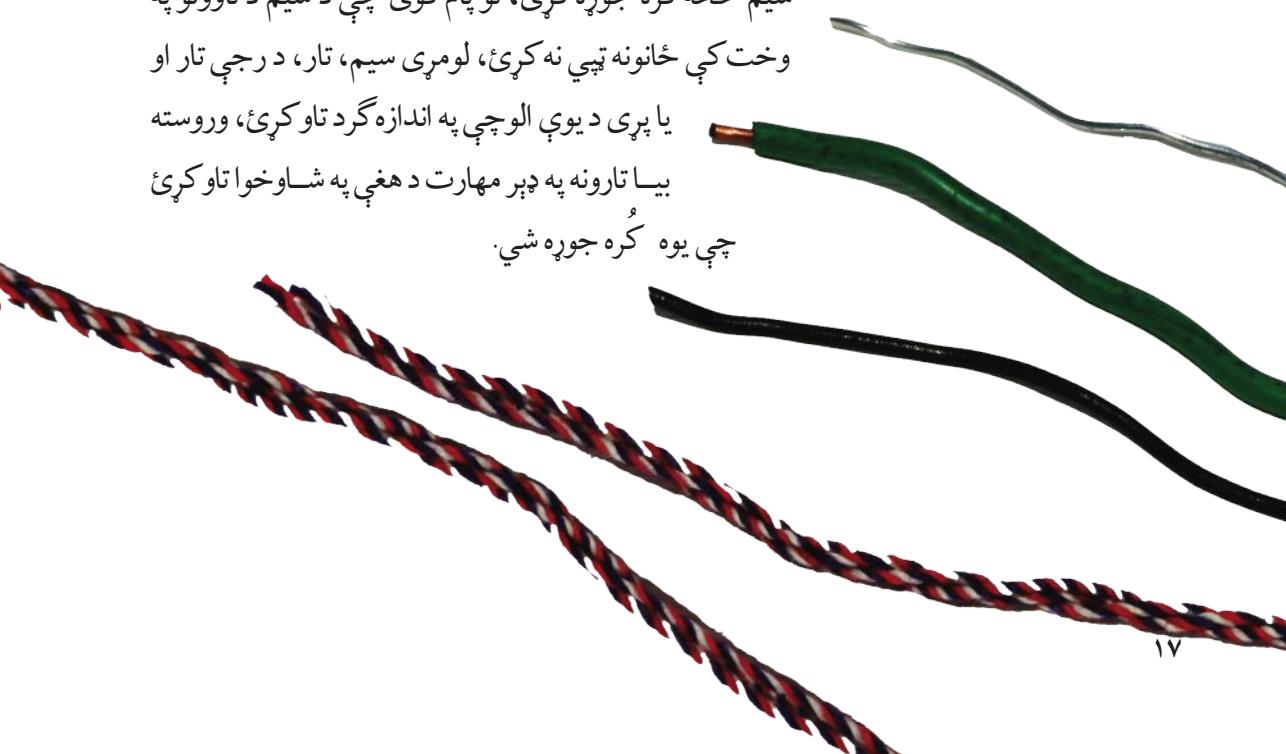
د نقاشي لپاره د خپلې خوبنې موضوع انتخاب کړئ او په مختلفو رنگونو د گوتو د چاپ لاري او د خپلې خوبنې موضوع نقاشي کړئ

د سیمی گرې جوړول ستاسې په شاوخوا کې کوم شیان گرې ته ورته دي؟

کره یو دایروي حجم دی چې کولای شوله مختلفو موادو خخه پې جور کړو، لکه: د والیال او فوتیال پنپوسکي او د میووله ډلي خخه نارنج، مالټه، کینو دا تېول کروي حجمونه دي. اوس غواړو چې له سیم، ډبلو تارونو، درجې له تار او پېږي خخه یوه گرې جوره کړو. که تاسې غواړئ له سیم خخه گرې جوره کړئ، نو پام کوئ چې د سیم د تاولولو په وخت کې ځانونه پېي نه کړئ، لوړۍ سیم، تار، درجې تار او یا پېږي د یوې الوجې په اندازه ګرد تاو کړئ، وروسته بیا تارونه په ډېر مهارت د هغې په شاوخوا تاو کړئ چې یوه گرې جوره شي.

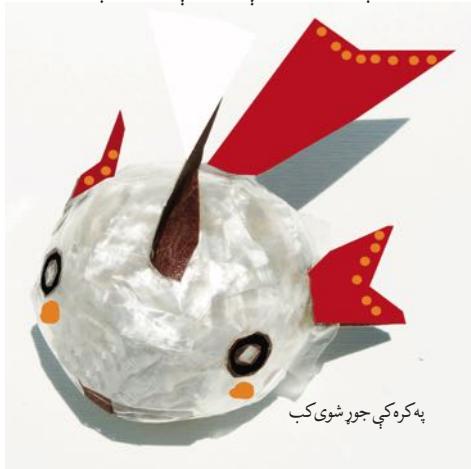
له مختلفو موادو خخه خو دوله کُرپی تکمیل شوي دي.

د تسلی په شان يوه وروکي کُره له سيم یانخ خخه

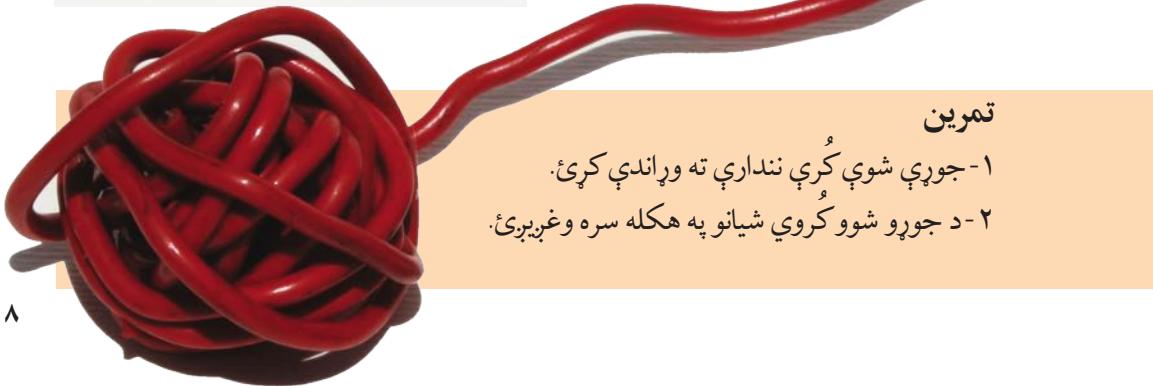

له کُرپی خخه يوه بشکلي الوتونکي جور شوي ده

په کره کې جور شوي کې

د کُرپی له جورولو وروسته د هغې په هکله فکر وکړئ او هڅه وکړئ چې له پورتنيو موادو خخه بېل بېل شکلونه، لکه: مېوه، ګل، الوتونکي او داسي نورجور کړئ. دکور او ټولګي په بشکلي کولوکې خپل رول ولوسوئ. په کُرپی باندي په دنورو موادو په زباتولو، لکه: (بنکې، دونې ساقه، صدف، د میوو پوستکي، کاغذ، مقوا . . .) د خپلې خوشې ابتكاري شکل جور کړئ او په پاى کې کولای شي هغه رنګه کړئ:

تمرين

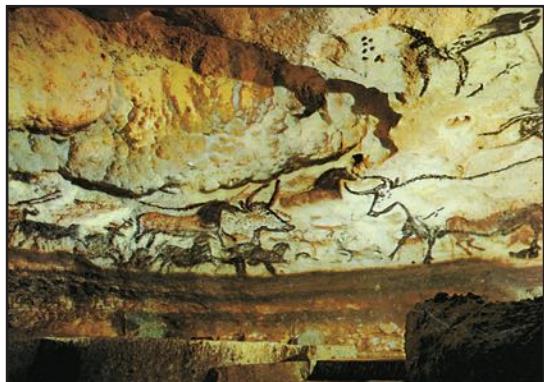
- ۱- جوري شوې کُرپی نندارې ته وراندي کړئ.
- ۲- د جورو شوو کروي شيانو په هکله سره وغږبرئ.

د ډبرې د دورې هنر

آيا پوهېږي چې ډېر لرغونې هنري آثار کوم او
په کوم حای کې منځ ته راغلي دي؟

د ټېرو په دورې پوری تړلې هنري آثار چې د بشر په لاس د غارونو په
ديوالونو نقاشي شوي دي، د ډېرو په دورو پوري اړه لري. د ډېرو د لرغونو
اثارو لومرنۍ نمونې چې د ډېرو په دورو پوري اړه لري د فرانسي د (لاسکو)
په غارونو او د هسپانيې د (التاميرا) په
غارونو کې پيدا شوي دي. لومرنۍ تصویر
ته پاملننه وکړئ، خه شی وينع؟ لطفاً
هغه پوبنتې چې ستاسي په ذهن کې
پيدا شوي ووایع. دویسم تصویر د ډېرو
په منځنۍ دورې پورې اړه لري. په دې
نقاشي کې او له هغې خخه په مخکې

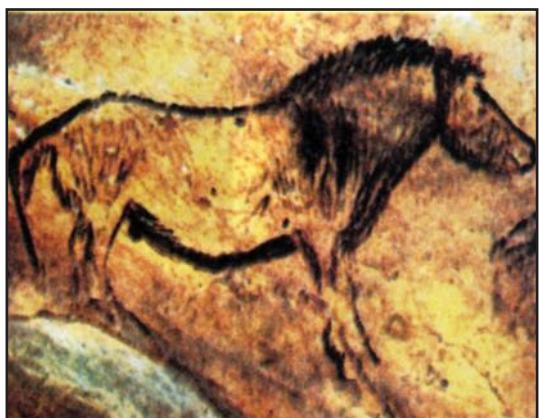

(۱) انځور له ميلاد خخه مخکې د ۱۰۰۰ د

تىر ۱۵۰۰ ق م به حلودوکې د فرانسي د
لاسکا په غارونو کې انځورګړي

(۲) انځور د ډېرو په منځنۍ دوره کې د ايران

په لرستان کې

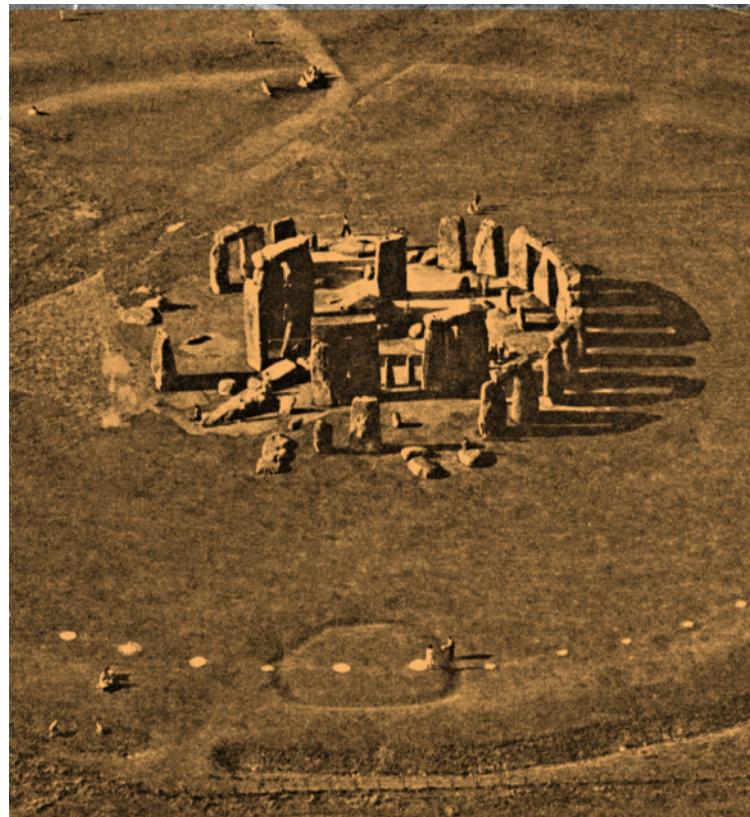

(۳) انخور د ډبوري د دوري انخور شوي
ګیلاس چې د ایران په شوش کې به لاس
راغلی دي.

دوره کې کوم تفاوتونه وينه؟
انسانانو په تدریجی دول پر مختگ وکړ، په بزگرۍ او مالداری یې
پیل وکړ د هغوي ژوند ډېر تغيير وکړ. علوم او مختلف هنرونه یې
را منځته کړل.

۳ او ۴ تصویرونو ته پاملننه وکړئ:
د ډبوري د نوې دورې هنري آثار له نورو دورو سره مقایسه کړئ:

(۲) تصویر) ته پاملننه وکړئ د ډبوري د دوري
هنري آثار له نورو دورو سر پېتله کړئ

(۴) انخور د ډبوري په نوې دوره کې د
انگلستان د مالزېري په دېښته کې له ډبوري
څخه جور شوي دي.

تمرین

۱ - کله له خپلوانو سره بنکار ته تللي یاست؟

۲ - د بنکار صحنه د کيسې يا تمثيل او يا د نقاشي په دول وړاندې کړئ.

رنگ

ستاسو په فکر که رنگ نه واي خه به شوي واي؟

په طبیعت کې هر یو شکل یو رنگ لري. د بشر په لاس د جورو شوو
شیانو او هم د ټولو شیانو له پاره رنگ یو پوښن دی. ځینې رنگونه په
طبیعت کې ډېر زیات دی. ۱۱ او ۲ تصویر ته پام وکړئ. انسانانو تر او سه
۱۶ میلیونه رنگونه جور کړي او د رنګه کولو لپاره یې کار ولې دی.
تاسې پخوازده کړي دي چې له درو اصلې رنگونو خخه (ژبر، سور او
شین آسماني) بې شمېره رنگونه جورېدلې شي. دا درې رنګه له نورو
رنګو خخه نه شي جورېدلې او بیخی خالص رنگونه دي.

(۲) تصویر) د طوطې رنگینې بنکې

(۱) تصویر) د طبیعت مختلف رنگونه

د دوو اصلی رنگونو ديو خای يا ترکیب له امله دریم رنگ جورپېرىي.
لاندې شکل ته ئىیر شى:

دریم تصویر و گورى

كىدلائى شى دا هرييو رنگ لە سپىن رنگ سره ترکىب كرو، ترخوشفاف او روپنانه شى.

خلورم تصویر ته و گورى.

همدارنگە كولاي شو دارنگونه له تور رنگ سره يو خاي يا ترکىب كىپوت خوتت او تىاره شى. رنگە مواد پە دوو چلو ويشل كېرىي. زيات طبىعىي رنگونه له معدنلىي موادو خخە، لىكە: (د سكر و پودر او د لاچور دو پودر) او د وينو رنگونه، لىكە: (د پياز لە پوتىكى او د انارو لە پوتىكى) خخە جورپېرىي. مصنوعىي رنگونه له كيمياوي موادو خخە جورپېرىي.

(٤) انخور اصلی رنگونو ترکىب د ثانوي رنگونو د لاسته راولو لپاره لاس تە راشى.

تمرين

١- لە دويمىي درجىي رنگونو خخە يوه نمونه جوره كې!

٢- دويمە درجه رنگونه دوه بىرخې كې ئىينىپى يې روپنانه او ئىينى نور تىت يا تىاره كې!

٣- دا هرييو رنگ چېرتە او د كومو شيانو د رنگە كولو لپاره كاروئي؟

له میوی څخه د ډک لوښی نقاشی

ستاسي په شاوخوا کې د نقاشی لپاره کومې
په زره پوري موضوع گانې شتون لري؟

بېلې بېلې میوی د نقاشی لپاره سکلې او په زره پوري موضوع گانې دي.
د کال هر فصل ګوبنې ګوبنې میوی لري چې ځانګړې بنې او خوندونه
لري. د هر فصل خاصو میوو ته خیر شی.

(تصویر) په مختلفو شکلونو او رنګونو
میوی چې بېل بېل جو پښتونه پکې ليدل
کېږي

د هغه د رنگ، شکل او جو پست په هکله سره و غږبرئ. د کوم فصل مېوې انتخابوئ؟ د خپلې خوبنې مېوې د لوښي په د ننه کې انځور کړئ. کوبنښن وکړئ چې مېوې او لوښي یې لوی و باسې او هم غالی، مېز او... چې مېوې پرې اینې ده، هغه هم رسامي کړئ. په ډېر خیر او غور یې رنګه کړئ.

(۴ تصویر) په کوم فصل کې مو مېوې د ونو په بشاخونو کې لیدلي دي؟

(۲ تصویر) په مني کې کومې مېوې رسیروی؟

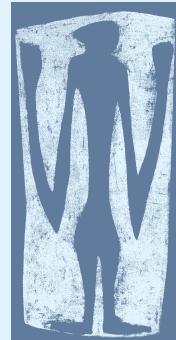
(۳ تصویر) د توتانو رنگ، شکل او جو پست ته پاملنې وکړئ دا مېوې په کوم فصل پوري اړه لري؟

تمرين: د خپلې خوشې میوې په یوې پانې کاغذ کې انځور او ییا یې رنګه کړئ.

د بین النهرين، ایران او لرغونی مصر هنرونه

پوهېری چې زیگورات خه ته وايي؟

د بین النهرين هنر: د بین النهرين تمدن سومري، آكدي، بابلی او آشوري
قومونو دجلې او فرات رو دونو په مينځ کې منځ ته راور. دوى له خامو خښتو
څخه د عبادت لپاره لوپي او خو پورېزې ودانۍ جورولې چې هغه ېې د
زیگورات په نامه يادولې چې لومړي تصویر د زیگورات یوه نمونه راښي.
د ایران هنر: د ایران هنر له اسلام څخه مخکې په دوو برخو ويـشـلـ شـوـی
دى. لومړي برخه ېې د آريانيـلوـهـ دورـيـ څـخـهـ مـخـکـېـ آـثـارـ دـ(ـسـلـيـكـ)،
((مارليک)) او ((شوش)) په منطقو کې چې په ایران کې واقع دي، لاس ته

(۱) تصویر زیگورات (زیگورات اور)
په بین النهرين کې ۲۱۰۰ کاله له
میـلـادـ څـخـهـ مـخـکـېـ

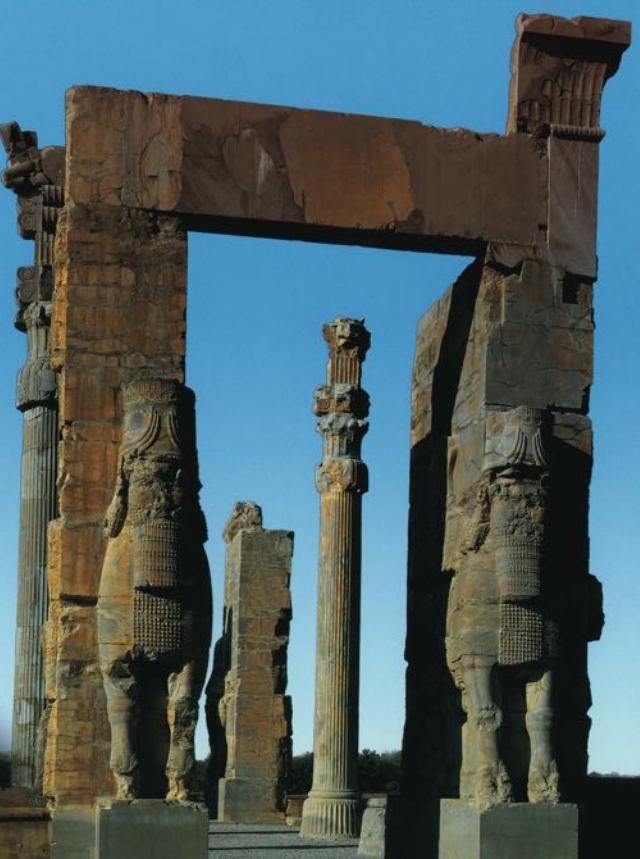

راغلي دي. دويمه برخه يې د آرييانو دوره ده چې دېر مهم او ارزښتنک اثرې (تخت جمشيد) دي. دويډ تصویر ته پام وکړئ.

دلرغونی مصر هنر: د مصر لوى تمدن د نيل دریاب په خنابو کې منځ ته راغلي دي. په لرغونی مصر کې دير مهم آثار د فرعون په مقبرو پوري تپلي ودانۍ دي په مصر کې تابوتونه او زیاتې مجسمې د فرعون او د ملکو په شکل جورې شوي دي.

(۲) تصویر) د تخت جمشید دورنټو
دروازه له میلاد ن ۵۰۰ کاله مخکې

د مصر په قبرونو کې د ژوندانه صحني، د غم دودونه، د جنګ صحني، بنکار او د کرکيلې نقاشی شوي دي. دريم تصویر ته وګوري.

(۳) تصویر) د مصر اهرامونه «د جیزره اهرامونه»
د میلاد نه ۲۵۰۰ کاله مخکې.

تمرین

1- په پخوانيو زمانو کې يې لوې ودانۍ خه دول جورولې?
د هېڅي د جورولو طریقې په یاد انځور کړئ!

2- ستاسي په فکر ولې چېږي مهمې ودانۍ په مصر کې د فرعونيانيو مقبرې دي؟

له رس (مکن) ختې خخه د حجمونو جورول

پوهېزی چې ستاسې په شاوخوا کې کوم حجمونه
شته دي؟

خلک له بېلۇ بېلۇ موادو خخه، لکه: ختە، گچ، لرگى، فلز، شىشە او
خىنې حجمونه يابىكلىي لاسى كارونه جورپوي. رس ختە د سرى خاورى او اوپو
له مخلوط كېدو خخه جورپىرى. ختە داسې يوه ماده د چې د مختلفو حجمونو
د جورولو لپاره مناسبه ده. تاسې ھم كولاي شئ چې له جورپى شوي ختې خخه
(خو چې په لاس پورپى ونه نېبلىي) د خىلپى خوبنىپى حجم جور كرئ. كە جورە
شوي ختە موجودە نە وي، نودكار لە سرتە رسولو خخە يوه ورخ مەنكىپى، د رس
خاورە لە غلىپىل (پرويزى) خخە و باسى او لېرى او بە پە كې واچوئ چې د ختې
شكىل غورە كرپى او بىا يې په سوكونو بىه ووهى چې ختە د كار كولو لپاره تىارە

(اتصوير) دختۇر اخبل

شي. وروسته بيا هجه په پلاستيکي کحوره کې واچوئ چې وچه نه شي. د کار د پيل لپاره لومړي د خپلې خوبنې موضوع انتخاب کړئ. بيا په لاس باندې ختې ته بنې یا شکل ورکړئ او هجه خه چې غواړئ، جورې کړئ. وروسته له هغې چې ستاسي حجم جور شو، د پخولو لپاره یې د تودوشې په کوره کې کښېردي چې پوخ شي.

(۳ تصویر) د ختې له غونډاري خخه د حجم جورول

(۲ تصویر) د ختې دایروي کول

(۴ تصویر) غونډاري ته بنه ورکول

تمرين:

خپله خوشه کړې موضوع، لکه: کورني خاروي یا کومبل شي له ختې خخه جور کړئ!

د خپلې خوبنې د فصل نقاشي

تاسي د کال کوم فصل خوبنوي؟
د دي فصل بسکلاوې په خپلو نقاشيو کې
څه ډول بسکاره کولای شي؟

د کال هر فصل خپلې خانګړې بسکلاوې لري. د پسرلي موسم شين والی او تازه ګي، له ګلانو او غوټيو خخه د ونو ډک بناخونه، نرم او ملایم پسرلنۍ بادونه، پسرلنۍ بارانونه، د الوتونکو د خالو جورونه له خانه سره لري. د نقاشي لپاره د پسرلي د موسم له موضوع ګانو خخه ګه اخيستلاي شو. د اوږدي د لمر څلپدونکې ستړګه، دغنمو زرين کښتونه، میوه لرونکې ونې، اوږدې ورځې او په اویو کې لامبل رايادوي. د مني موسم ملایم بادونه، د ونو رنګینې پانې، نرم بارانونه او د الوتونکو کوچېدل له خانه سره لري. د ژمي موسم سپینې واوري، ساره بادونه، د واوري ډکې بسکلې منظري، په واورو کې د الوتونکو

۲ تصویر) په اوږدي کې د ګلو ډکې دېښې خانګړې بسکلا لري

۱ تصویر) پسرلنۍ رنگ په رنګ غوټي

او خارویو د پینو پلونه، د ونو لاند او تشن بناخونه، خر بخن او بنفس
 آسمان زمود په ذهن کې ژوندی کوي. د هر فصل ځانګړتیاوه ته په ډېر غور او
 دقت پاملننه وکړئ او د هغوي په هکله سره وغږښې. هر یو فصل په کومو شکلونو
 او رنګونو بشودلای شي؟

(۳) تصویر د منی په موسم کې د ونو
 رنګ په رنګ پانې

(۴) تصویر) واوره، کنګل، سپین
 رنګ، ساره، . . . په ژمي کې

تمرين:

- ۱- تاسې د خپلې خوبی خوشی فصل اغشور کړئ.
- ۲- د هر فصل رنګونه سره پرتلہ کړئ.

د رس له ختې څخه د ګوټو د فشار په طریقه د حجمونو جوړول

تر او سه مو په لاس کوم لوښی جوړ کړي دی؟

د ختمین حجم د جورې دو ډېرې ساده لارې چاري د ګوټو او فشار طریقه ده. په
دي طریقې کولای شو چې بېلاړل حجمونه جوړ کرو، لکه: کاسه، غاب،
پیاله او ګلان په دي طریقه تیاري شوې ختې ته باید بنه فشار ورکړ شي.

۱- تصویر د خمیره شوې خنځی غونډداری

(۳) تصویر) د کاسی خنپو ته شکل ورکول

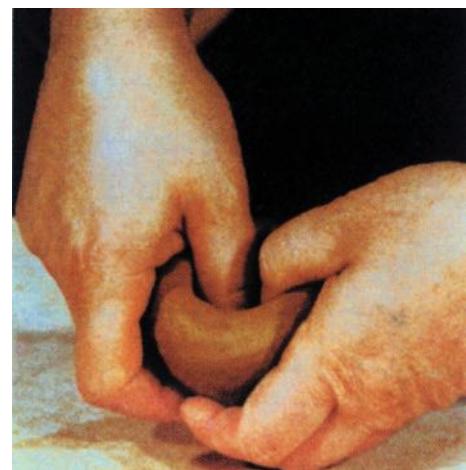

(۴) تصویر) د کلولی ژورول

(۲) تصویر) د کاسی دیوالون ته شکل ورکول

هغه باید د غونډاری په بنه جوره شي او بيا
هغه د لاس په ورغوي کې کښيردي او د بل
لاس په گوتو هغه ژوره کړئ. د خپل خوبن
شوې شکل په خېري په بنکلې جورې.
خومره چې د هغې خنپو ته شکل ورکول
کړئ په هغه اندازه بنکلې کېږي. د دې لپاره
چې خته وچه نه شي، لېږ اووه ورزیاتې
کړئ. له هغې وروسته چې ستاسي لوښي
جور شو، د مختلفو وسیلو په واسطه، لکه:
(د خودکار قلم پوین او قفلې ستن . . .)
فشار ورکړئ، ترڅو په کې بېلاېل نقشونه
جور او لوښي بنکلې شي.

تمرين

۱- په خپله خوبنې یوه کاسه، غاب، پیاله او یا ګلان جور کړئ.

۲- د شتو موادو په مرسته لوښي نقاشي کړئ.

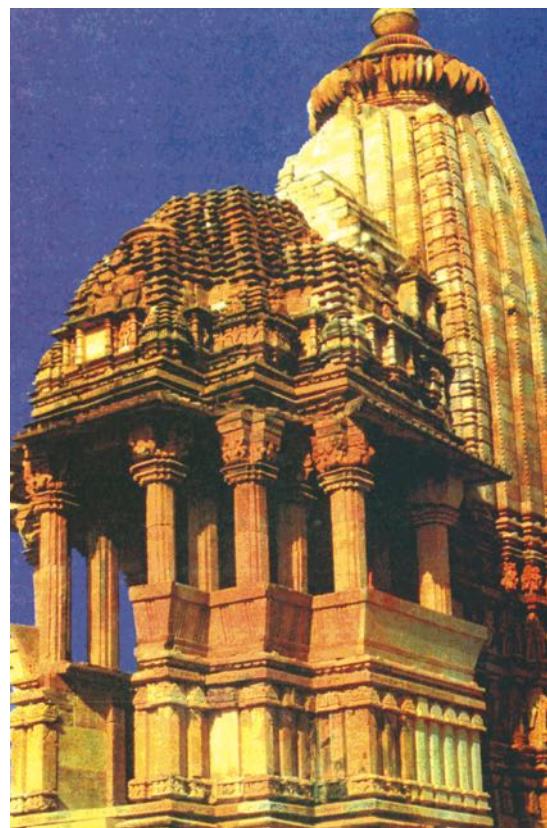

د لرغونی هند، لرغونی چین او جاپان هنرونه

تر او سه مو د هند او لرغونی چین د هنرونو په اړه
څه فکر کړي دی؟

د لرغونی هند هنر: د لرغونی هند په هنري آثارو کې د معبد ودانۍ، مجسمه جورونه، په تېرو کې توړل شوي ريليف نقشونه او نقاشي شاملې دی چې په بودايي او هنديويي دينونو پوري اړه لري. د هندوانو په معبدونو کې، معماري او مجسمه جورونې سره ترلي دي او یوله بله نه شلېدونکې اړيکې لري. د بودايي دين ديرې لوېې نقاشي او مجسمې په هند کې شته دي. لوړۍ تصویر د هندوانو د هنري آثارو بنکارندويي کوي.

د لرغونی چین هنر: د چین خطاطي او نقاشي په ټوله نړۍ کې زيات شهرت لري. چینيانو د خطاطي او نقاشي لپاره له یو ډول روشن او وسیلو خخه کار اخلي. هغوي د طبیعت په هکله د مختلفو موضوع ګانو په اړه خپل ذهنې او خيالي انځورونه

(۱) تصویر د خاجورا هو معبد (خاجورا هو په هند کې د هندوانو په معبدونو کې مجسمې د معماري په ډیوالونو او مزارونو باندې جورېږي.

(۲) تصویر اد چین هنر، دنیلوفراتی گل چپ د (بون شوینگ) اثر دی او په لاس انخور شوی دی.

دبرس قلم او رنگ په مرسته د کاغذ پر مخ یا په وریسمو باندی انخورو. په چینی نقاشی کې د اشغال شوی فضا او خالی فضا ترمنع ځانګړی ارتباط او همدارنگه د خط او نقاشی ترمنع د بنکلا اړیکه وجود لري. د بودایی هنرد مجسمې جورونې او نقاشيو زیاتې نمونې او په ځانګړي ډول د بودا لوې مجسمې په چین کې لا تراوسه پرڅای پاڼې دي. چین د چینی لوښو په جورپولو، بنکلا او ظرافت کې نړیوال شهرت لري. د چین هنر ته په دویم تصویر کې پاملننه وکړئ:

د جاپان هنر: د لرغونی جاپان هنر د چین له هنر خخه خپله لار موندلې ده. د طبیعت منظري، ګلونه، التونکي، انسانان، د ژوندانه

(۳) تصویر د جاپان هنر (لوی موج به نوم یا پېړي او د «هوکوسای» کرا وور جاپانی، (توکو کاوای دوره ۱۹۰۰)

صحنې او جاپانی طراحی شوی داستانونه نړیوال شهرت لري. په جاپانی نقاشی کې رنگونه خلند دي او طبیعت په بنکلاییز ډول بنوول شوی دی. جاپانیانو د چین طوماري نقاشي (پر له پسې) د ژوندانه د صحنو د بنکاره کولو لپاره کاروله او طوماري نقاشي يې د پېښو د بنوولو لپاره په خو برخو وویشه. په دریم تصویر کې د جاپان د نقاشی نمونې وينه.

تمرين:

۱- د چین، هند او جاپان په هنرونو کې کومې ځانګړتیاوې وجود لري؟

۲- په یوه اخباري نازک کاغذ باندې د خپله خوبنې موضوع انخور کړئ او یوه طوماري نقاشي جوړه کړئ.

جوربنت يا بافت

له رنگ پرته نور کوم شیان د سطھی په شیانو
او موجوداتو کې وینئ؟

جوربنت د پدیدو ظاهري پوبنسن دی چې کله يوازې د لیدنې وي او بصری ارزښت لري. لوړي تصویر ته پام وکړئ. کله په لاس وهلو هم احساسیېري او بصری لامسه یې ارزښت لري. دویم تصویر ته وګورئ. جورپښونه په دوو طبیعی او مصنوعی ډلو ويشل کېږي. طبیعی یې هغه دی چې په زیاته اندازه تنوع لري، لکه: د مېوو پوستکي، د حیواناتو پوستکي، د مارنو پوستکي د نوو دتنې پوستکي او چې هر یو یې خاصې خانګړ تیاوې لري. مصنوعی یې انسانان له مختلفو موادو خخه لاس ته راوري.

(۲- تصویر) د الوتونکي د بیکو په لمس سریزېره د بافت یوه نوی تجربه احساسوو.

۱- تصویر) د پتې وزرونه او بدنه دی چې بصری دي او د لمس کولو په وخت کې یې ژور تیاوې نه احساس کېږي.

د جورپښتونو په لیدنو درک کوو، په لمس کولو یې خپل درک بشپرو. د لوړۍ نمونې په لمس کولو زموږ په ذهن کوم نوي درک نه اضافه کېږي، لکه: د مرمره د تېرو په نقاشيو لاس وهل. اما په بصری - لامسه جورپښتونو کې دليدلو له پلوه بافت ته متوجه کېږو او هم د لمس کولو په وخت کې نوي احساس را ته پیدا کېږي، لکه: د یوه الوتونکي په بدن لاس تېرول.

(۵ تصویر) د مرمره د تېرو بافت چې یوازې په لیدلو درک کېږي.

(۳ تصویر) د نرم مو او زیرو بلندونو ډولونه د پانو او تې په لمس کولو تجربه کولای شو.

(۴ تصویر) د انناس په مهوه کې ژور والي ته پاملرنه وکړي. لمس کولې کوم احساس را پاروی؟

تمرين:

- ۱- په خپل شاوخواکې مصنوعي او طبیعي جورپښتونه پیدا او هغه لمس کړئ او د دې تجربې په هکله سره وغږښړئ.

د خټو د حجمونو رنګول

په کومو طریقو کولای شئ د خټو حجمونه بسلکی کړئ؟

د خټو په حجمونو باندې د نقشونو په جورپولو سرپېره د حجمونو د بنکلا لپاره یوه لاره د هغې رنګه کول دي. له رنګه کولو خخه مخکې باید لوښی وچ شوي وي. په بېلوبېلوا موادو، لکه: گیاهی رنګونه (زردچوبه)، معدنی رنګونه لکه (لاجورد) چې له سریبنبو سره ګډ شوي وي، پلاستیکي رنګونه او یا اوبلن

(۱- تصویر) سفالی نقاشی شوی حجم

رنگونه که ولرئ، خپل ختین حجمونه پري رنگ کري. کولاي شي دا رنگونه په خپله خوبنه ډپر رقيق (رنگ له زياتو اويو سره مخلوط) او يا غليظ (رنگ له کمو اويو سره) مخلوط کري. د دي لپاره چي رنگونه رانه شي، نوله رنگه کولو مخکې يې په سپين رنگ رنگه کري او وروسته يې د خپلې خوبنې په رنگونو رنگه کري. کله چي رنگونه وچ شول، نو بیا وارنس پري وموبني، تر خو رنگونه ثابت پاتې شي او خپله بنکلا له لاسه ورنه کري.

۲- تصوير(درنگولو مرحله

۴- تصوير(دالوبيه دلوري شکل به اولنورنگورنگه شوي دي

۳- تصوير(دالوبيه دلوري شکل به اولنورنگورنگه شوي دي

تمرين:

له ختو خخه په خپله خوبنه یو حجم جور کري.

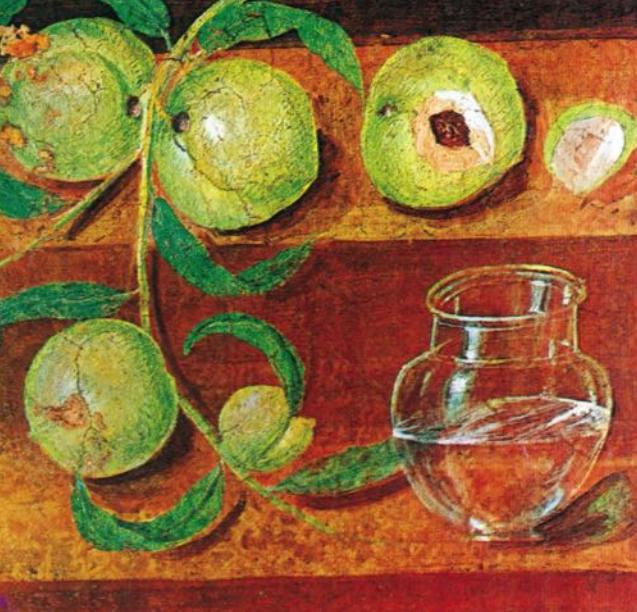
د لرغونی یونان او لرغونی روم هنرونه

د لرغونی یونان او روم هنرونه د نورو هپوادونو
له هنرونو سره څه تو پیر لري؟

د لرغونی یونان هنر: یونانیانو د ورته والي يا شباہت د هنر لومړنۍ نمونه له طبیعت خخه په لاس راوره. د یونان ډېر مهم آثار انسانی مجسمې، د معماری ودانی، د یوالی نقاشی، او نقش لرونکي ګلداونه دی. د یونان ډیوالی نقاشی او مجسمې له منځه تللي دي. د یونان هنرمندان په نقاشی او مجسمه جوړولوکې د انسان د بدنه په جوړولوکې له ډېرو بنکلو

(۱- تصویر د اکروبولیس معبد د یونان په ان کې ۴۵۰ ق م

۲ تصویر) دیوالی نقاشی په روم کې
کال ۵۰

تناسبوونو خخه استفاده کوي.
لومړۍ تصویر د یونان د معماري نمونه ده.
دلرغونی روم هنر: د لرغونی روم مجسمې
او نقاشي د یونان له هنري آثارو خخه کاپې
شوي دي او دروم هنر د یونان له هنر خخه
ربنسې اخلي. روميان د یونانيانو په شان له
طبيعت خخه تقليد کوي. هغوي په نړۍ کې
دلومړۍ خل لپاره په نقاشي او مجسمه کې د
ورته والي يا شبهات هڅې کړي دي. په روم
کې د لويو ودانيو جورول پيل شول.

روميانو په دېوالی نقاشيو او موزائیک کې (د وړو او رنګه پارچو د خنګ
په خنګ اینسودلو خخه چې په دېوالونو، چتونو او د ځمکې په مخ
لګول کېږي) د ودانيو د بنکلا لپاره ګټه اخیستله. ۲ او ۳ تصویرونه د
لرغونی روم له هنر خخه انتخاب شوي دي.

۳ تصویر) په موزائیک جوړ شوي
تى د (نېرد ایسوس) رومي کاپې له
بڼاني موزائیک خخه د مرمر له
جنس خخه تاریخ م ۱۰۰

تمرين
که وغواړي خپله نقاشي د موزائیک په ډول سرته ورسوئ باید
کوم کارونه تر سره کړئ؟

د بېلۇ بېلۇ سىمىي حجمونو جورۇل

تاسىپ تراوسە كىان او الوتونكىي لىدىلىي دى؟
د كې او الوتونكىي د جورۇلۇ لپارە خە كۈئ؟
خىنکە يې جورۇلاي شى؟

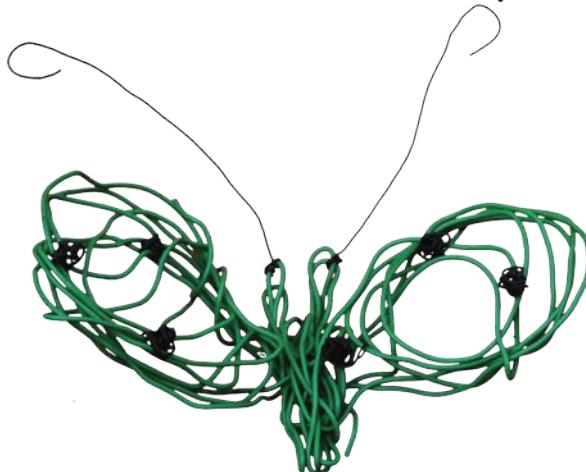

خېلىپى خوبنى شوپى نمونىي تە پە غور او دقت وگورىء او يادھەن عىكس
وگورىء. د هەنەن شىكل، اندازە، تناسب او . . . خېل ذهن تە وسپارىء.
وروستە د هەنەن پە جورۇلۇ كې د سىمىي كۈرى لە مىتىود خەنخەنگىتە واخلىء.
سىم پە يۈولىس سانتىي مترە لرگىي باندىي تاو كىرى او يوه ورە سىمىي كۈرى
جورپە كىرىء. پە دقت سره هەنەن شىكل چې ستاسىپە ذهن كې دى، پېرى

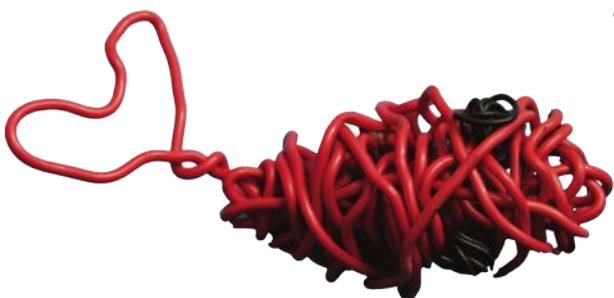
(١ تصویر)

اضافه کړئ. ترڅو هغه شکل چې غواړئ، جوړ شي. جوړ شوي کب او یا الوتونکي په هغه وسیله بشپړ کړئ چې لري ئې. د مثال په توګه د سترګو لپاره یې د مېوو د زړي (خسته) او د وزرو د جوړېدو لپاره له طبیعی بنکو خنځه ګټه واخلیء په پای کې یا ټول لاسي کار او یا د هغه څینې برخې رنګه کړئ.

(۲- تصویر) تکمیل شوي پتنګ

(۴- تصویر) سترګې او لکي ورسره وصل کړئ

(۳- تصویر) سیمی کړې ته د کب شکل ورکړئ.

تمرین

۱- خپل کارونه د نورو د ننداري لپاره کښيردي او په هکله یې خبرې وکړئ

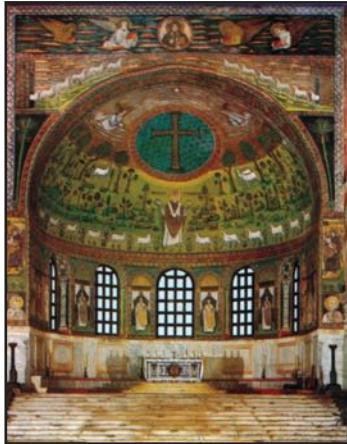
د مسيحيت هنر

د مسيحي هنر په هکله څه پوهېږي؟

د مسيحيت د لومنې دوري هنر: د مسيحيت په پيل کې د لرغونی روم حکومت دا دين په رسمايit نه پېژانده او د حضرت مسيح^(۱) پروان يې شکنجه او ازارول. دوی د خان له ويرې عباداتونه د خمکې لاندې کوتوا (زير زمينې)^(۲) کې په پته تر سره کول. په دې کوتوا کې د مسيحيانو د مړو قبرونه هم وو. لومنې نقاشي يې د همدي کوتوا په دېوالونو انځور کړي وي. لومنې تصویرته وګوري. د بیزانس هنر: د مسيحي دين له رسمي کېدو وروسته د

(ا) تصویر د مسيحيت په لومنېو وختونوکې
په زير زمينې کې انځور گړي ۴۰۰ مکال

(۲) تصویر(د سانتا آپولیناره کلیسا (د کلیسا
داخلی فصا) (سانتا آپولیناره) ۵۰۰ میلادی

(۳) تصویر(نقش شوی کرکی (د کلیسا زنگه کرکی) (شازه) ۱۴۰۰ میلادی

معماری هنر او د بیزانس هنر ورو، ورو را منخته شو او ۱۰۰۰ کاله یې دوام و موند. د بیزانس کلیسا وو ته یې په رنگه موزائیک بنکلا ورکوله. دغه موزائیک کاریو د روم او یونان له هنری کارونو خخه واتن ونیو، تر خود مسیحي دین د هنرونو بریاوې تر لاسه کري. دویم تصویر ته وگورئ. د گوتیک هنر: د گوتیک هنر له ایتالیې خخه پیل شو او تولې اروپا ته وغېبد. د گوتیک په دوره کې، د لویو او چېرو لوړو کلیساوو جوړولو دود و موند چې هغه د کلیساوو د دېوالونو د نقاشی لپاره مناسب نه وو، نو څکه مسیحی هنرمندانو په کړکيو او رنگه بنیبنو باندې خپل هنر ته ادامه ورکړه.

۳ او ۴ تصویر ته وگورئ.

(۴) تصویر(گوتیک کلیسا باندې برخه (د ایتالیا د میلان کلیسا) ۱۳۸۶

تمرین

۱- له خپلو خپلواوو او دوستانو سره د رنگه بنیبنو او د گوتیک په داخلی فضا باندې د هغه د تاثیر په هکله وغږښه او د خبرو پایابې په خوکرښو کې ولیکي:

۲- له کومو تمدنونو سره چې آشنا شوي یاست. د هغه د معماري نمونې سره مقایسه کړئ.

له طبیعی موادو خخه د لاسی کارونو جورول

د خپلی خوبنې شکلونه په ساده طبیعی موادو
جور کړئ.

ستاسي په چاپيريال کې کوم طبیعی مواد پیدا کېږي؟ لکه د نو بشکلی
نري بناخونه، دونو د تنو پوتکي، د ونو پانې، ګلپانې، د التونکو بنکې،
زېږي او ورې ډېږي، د مېوو زېږي . . . له خپل چاپيريال خخه را ټول
زېږي او فکر پرې وکړئ.

(۱- تصویر) طبیعی موادو راغوندېول کړئ. خپلو را ټول شوو موادو ته په خير و ګورئ او فکر پرې وکړئ.

وروسته و گورئ

چې د کومو شکلونو د جورولو لپاره باید و کارول شي. د سلیبنتو په واسطه راټول شوي مواد د اسې سره کلک کړئ چې ستاسي د خپلې خوبنې شکل ترې جور شي. له دغو موادو خخه چې تاسې راټول کړي دي، خو مختلف شکلونه جورولای شي.

(۳- تصویر) په طبیعی موادو د یوه انسان د خپرې جورول

(۲- تصویر) په طبیعی موادو د یوه انسان د خپرې جورول

(۴- تصویر) په طبیعی موادو د یوه مچ جورول

تمرین

۱- د طبیعی موادو له خونمنو خخه، لکه: د نو پانې، لښتې، تیرې، د بېلوبېلو زپو یا مند کوشخه د خپلې خوبنې شکل جور کړئ.

۲- د طبیعی چول چول موادو له ترکیب خخه، لکه: له تیرې، زپی او پانو خخه په خپله خوبنې یو شکل جور کړئ.

د افغانی هنرمندانو پېژندل

د افغانستان د معاصر هنر بنسټ اينسودونکي
څوک دي؟

پروفيسور غلام محمد ميمنگي:

استاد غلام محمد ميمنگي د فارياب ولايت په يوې مشهوري کورني کې په ۱۲۵۲ کال کې وزېرنید. خدائی جلاله هغه ته په کوچينوالی کې دېر عالي هنري استعداد ورکړي و. هغه په دېر لبر وخت کې د امير عبد الرحمن خان او د هغه د درباريانو پام خان ته راواړاوه او په خوارلس کلنۍ کې کابل ته راغي. نوموري د دېر غښتلونقاشانو د لارښونو له امله یو لوی هنرمند شو. استاد په هنري برخو کې ستر خدمتونه کري دي، د هغو له جملې خخه په ۱۳۰۲ هجري کال کې بې د صنایعو بنوونځی تاسیس کړچې تراوسه دېر لوی لوی هنرمندان په کې روزل شوي دي او په هنري کارونو بوقت دي. پروفيسور غلام محمد ميمنگي په نقاشي، رسامي سرپرېره په موسيقى، معماري، مهندسي، شعر او ادبیاتو کې بې لوی لاس درلود. له استاد خخه دېر هنري آثار پاتې شوي دي چې د هېواد په دنه او بهر کې ساتل کېږي. د ده د نقاشي خو آثار د افغانستان په ملي ګالري کې ساتل کېږي. استاد د ۱۳۱۴ کال د ليندي (قوس) په مياشت کې له دې فاني نړۍ خخه سترګې پتې کړي او په کابل کې خاورو ته وسپارل شو.

استاد بربننا

مرحوم استاد عبدالغفور بربننا د افغانستان ډپر تکره او غښتلی هنرمند و. استاد بربننا په ۱۲۶۸ کال په کابل کې وزېږید. د جيسيې په ليسه کې يې خپل تحصيلات بشپړ کړل او د عالي هنري تحصيلاتو لپاره لويدیخ المان ته واستول شو. خپل عالي تحصيلات يې د المان د بنکلو هنرونو په آکادمي کې د شپړو کالو په موده کې پای ته ورسول او بېرته وطن ته راستون شو او په هنري او فرهنگي کارونو بخت شو. بربننا په نقاشي کې يو وتلي هنرمند و. سربېره پر نقاشي په موسيقى، تمثيل، او د ډرامو د تمثيلي ټوټو په ليکلوكې يې لوی لاس درلود. استاد بربننا د افغانستان معاصر هنر ته ترييوې کچې ولسي بهه ورکړه. د افغانستان بېلې بېلې تاريخي صحني او د افغانستان د خلکو کړو ورو ته يې مراجعه وکړه او د ټولنې د ټېټې طبقي معاصر هنري په دنه کړ. استاد بربننا د امکان ترپولي هڅه وکړه چې ډپر سوچه افغاني رنګونه په افغاني سوچه موضوع ګانو کې و کاروي، تر خو افغاني هنر د اروپايانې هنر له اغېزې جلاکړي. د استاد بربننا آثار لرغونې تصویرونه، طبيعي منظري، فولکلوريکې موضوع ګانې او د دېتریتونو رسماونه ټول د خپلو خلکو د هویت خرگندوی دي. استاد په ۱۳۵۲ هـ ش کال کې د ۶ کالو په عمر له دې فاني نړۍ خخه سترګې پټې کړي او په کابل کې خاورو ته وسپارل شو.

استاد غوث الدین

استاد (غوث الدین غوثي) د غلام محی الدین زوي په ۱۲۸۹ هـ. ش. کال کې يې په کابل کې سترګې و غړوپې. ده ابتدائي تحصيلات په غزنې کې سرته ورسول. خوان غوث الدین په ۱۳۰۹ هـ. ش. کال له یوی خلوبنست کسيزې ډلې سره د صنایعو په بنوونځي کې د نقاشي د هنر د زده کړي لپاره شامل شو. تر فارغېدو وروسته په همدي

لیسە کې د بسوونکي په صفت و گمارل شو. بیا د مخابراتو په وزارت کې د پستي
 موزیم د مدیر په حیث و تاکل شو. په ډپرو زیاتو پستي تکتوکې د ده آثار موجود
 دي. په قندهار کې ډیرې مهمي او تاریخي پېښې د ده آثارو کې لیدل کېږي. دا
 آثار شل هنري اثرونه دي چې دریالیزم او رومانتیزم په سبک انځور
 شوي دي. استاد غوث الدین په ۱۳۶۱ هـ ش کال کې
 د هنرمندانو د اتحادي په رئیس و. د ده آثارو په آسيا،
 افريقيا او په مصر کې لومړي جايزي په ترلاسه کړي
 دي. همدارنګه د ده آثارو په هندوستان او بلغاريا کې
 هم جايزي ګټلي دي. د آثارو شمېري په له (۲۰۰۰) تر
 (۲۵۰۰) پوري رسېږي. هغه د پوهنې وزارت د هنر
 نبان او رښتین نبان هم ترلاسه کړي دي. استاد د
 ۸۵ کالو په عمر په امریکا کې مر او په هغه خای کې
 خاورو ته وسپارل شو.

تمرين:

تاسي په خپلو ولايتونو کې کوم هنرمندان پېژنې؟ د مهمو آثارو نومونه یې واخلی!

د افغانستان له ملي موزیم سره پژوند گلوي

موزیم داسې څای یا ودانۍ ده چې د یوه هېواد تاریخي او فرهنگي آثار په کې ساتل کېږي. د هنري او تاریخي نمونو ساتل په فرهنگي لحاظ دېر ارزښت وردي. دولت د تاریخي آثارو د ساتنې لپاره موزیمونه ایجادوي. د افغانستان د ملي موزیم بنست په ۱۲۹۲ هـ.ش. کال کې د «عجایب خانې» په نوم کېښودل شو. په لوړنیو وختونو کې په هغه کې خطې نسخې، د قرانکریم تفسیرونه، په لاس ګنبدل شوي توکي، حربی وسیله، بېرق او . . . ساتل کېدل. د آثار د ۱۳۰۷ او ۱۳۰۸ هـ.ش کلونو پېښو او بریدونو لاندې راغلل او پاتې شونې یې په ۱۳۰۸ هـ.ش کال کې یوې یله ودانۍ ته یوروپل شول او د کابل د موزیم تر عنوان لاندې یې خپل فعالیت پیل کړ. په ۱۳۳۹ هـ.ش کال کې د یونسکو د هئیتونو په مرسته د موزیم تشکیلات د علمي معیارونو په پام کې نیولو سره اصلاح کړای شول. د کابل موزیم په ۱۳۵۲ هـ.ش کال کې د افغانستان د ملي موزیم په نوم یاد شو.

په ۱۳۵۳ هـ.ش کال کې د هغه الماري او ویترینونه په عالي شکل ډیزاین شول، تر خو چې آثارې ننداري ته کېښودل شي او نوې خانګې په کې جورې شوې چې پر هغې سربېره هنري آثارې فهرست بندي هم شول. د کورنیو جګرو په پیل سره ملي موزیم مناسبې پر اختیا ونه موندله.

د افغانستان په ملي موزیم کې د هېواد د بېلو بېلو سیمو ډېر زیات شمېر آثار چې د مختلفو پېړيو پورې اړه لري، (لكه: د ډېر دوره، د برونزو دوره د اوسيپني دوره) ساتل کېږي.

سرپرېه پر دې د لوړنیو مدنیتونو یو زیات شمېر اثار، لکه: د کريکو باختري مدنیت کريکو- بودیک مدنیت او د ګندهارا مدنیت په دې موزیم کې ساتل کېږي.

د اووم ټولگي د منابعو فهرست

- ۱- د ماشومانو او نويو ٿوانانو د نقاشي د تدریس لارښود، د غلام محي الدین
شبنم عزنوی اثر، ۱۳۸۰ هـ ش کال
- ۲- د لوړنې دورې د لوړپيو، دويمو او دريمو ټولگيود هنر د تدریس لارښود. کود
نمبر ۴ - ۵۳ و ۱۳۸۵
- ۳- د طراحی او نقاشی د طریقو لارښود. روین پاکبار
- ۴- د تجسمی هنرونو جهانی مسلکي او حرفوي کود ۲۱ - ۳۵۸، ۱۳۸۶
- ۵- د تجسمی هنرونو اصول، پاکتر محمد حسين حليمي
- ۶- طرح او شکل (کلاس مقدماتی من درما هاووس)، یوهانس ابتن.
- ۷- سود طراحی فني و حرفوي کود ۹۲ - ۳۵۹، ۱۳۸۶
- ۸- د ابتن د رنگ کتاب.
- ۹- د لاسي چاپ کارگاه ۱ فني حرفوي کود ۲۰ - ۳۵۸، ۱۳۸۴
- ۱۰- د هنر دایرة المعارف، روین پاکبار.
- ۱۱- د هنر تاريخ، ارزښت، کاميزيچ، د تهران نشرات، تهران، ۱۳۸۰
- ۱۲- د نړۍ د هنر تاريخ، فني او حرفوي کود ۴۰ - ۱۳۸۵ او ۷، ۴۷۰، ۱۳۸۶
- ۱۳- په تاريخ کې د هنر سير ۱، د پوهنځي نه مخکې کود ۳ - ۵۹۴، ۱۳۸۶
- ۱۴- افغانستان (د مقالو مجموعه) ژیارونکي هوشنگ اعلم او مرتضی اسعدي
- ۱۵- د افغانستان د تاريخ فشري فاروق انصاري د مطالعاتو مرکز، کابل، ۱۳۸۶
- ۱۶- د افغانستان مختصر تاريخ، علامه عبدالحی حبibi.
- ۱۷- د خط تاريخ او د افغانستان لرغونې ليکنې. علامه عبدالحی حبibi.
- ۱۸- موزیم پیژندنه او د افغانستان د موزیمونو سره ډیپارتمنټي اتنو ګرافی او لرغون
پیژندنه، د کابل پوهنتون د اجتماعي علومو پوهنځي، پوهنډوي محمد رسول باوري
کابل ۱۳۷۵ کال.